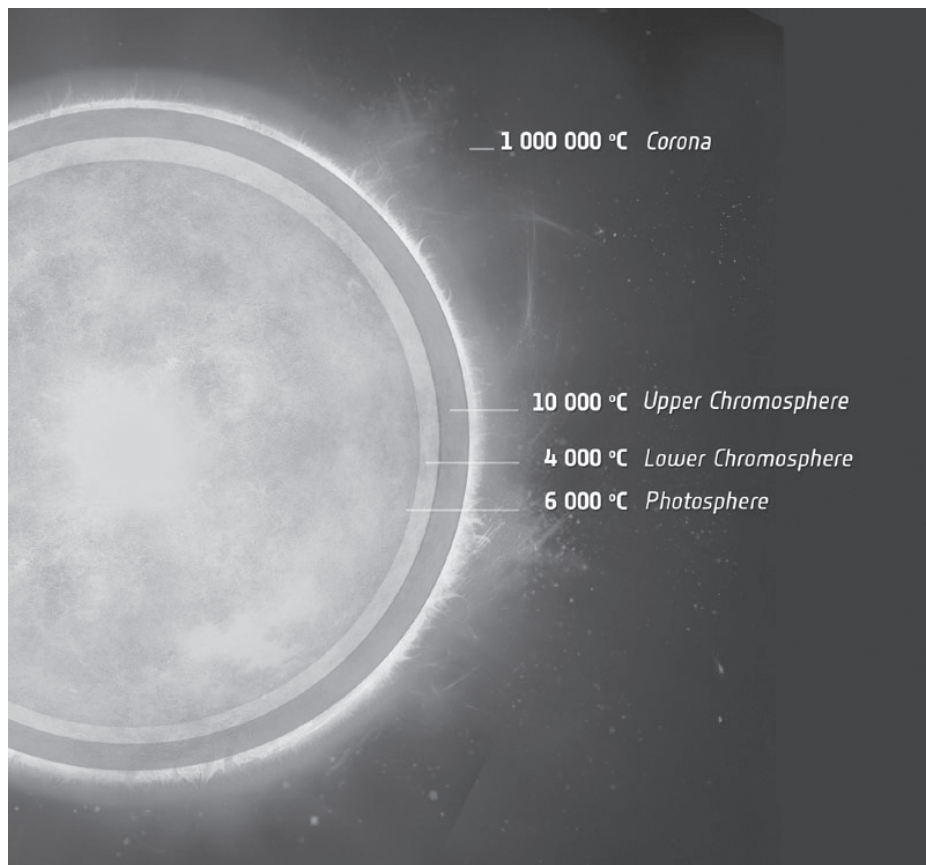

KOSMICKÉ ROZHLEDY

VĚSTNÍK ČESKÉ ASTRONOMICKÉ SPOLEČNOSTI

Číslo 3/2013

Ročník 51

www.astro.cz

Samostatně neprodejná příloha časopisu *Astropis*

Obsah

Alfa Centauri A a studená vrstva v její atmosféře	3
Rozloučili jsme se s Dr. Ivanem Šolcem	4
Zápis z jednání VV ČAS 10. 4. 2013	6
Zápis z jednání VV ČAS 19. 6. 2013	9
Akce	11

V období srpna až října 2013 oslaví významná životní jubilea tyto členové ČAS:

50 let	Josef Ladra, Praha
55 let	Božena Černohousová, Prostějov
60 let	Josef Chvátal, Kolínec
65 let	Stanislava Semecká, Řevničov Václav Hruža, Cheb
70 let	RNDr. Jiří Čech, Ostrava
76 let	JUDr. Jiří Kult, Hradec Králové
77 let	Josef Fortelný, Třebíč
78 let	Ing. Jan Grečner, Praha Ivan Adamczyk, Praha
79 let	Alojz Ďuríček, Praha
80 let	Ing. Mgr. Vojtěch Kerhart, Praha
81 let	Ing. Antonín Růkl, Praha Ing. Georgij Karský CSc., Praha
82 let	Jiří Zahálka, Praha
84 let	Ing. Václav Viktora, Praha
88 let	RNDr. Václav Bumba DrSc., Ondřejov

ČAS přeje jubilantům vše nejlepší!

KOSMICKÉ ROZHLEDY

Věstník České
astronomické společnosti

Ročník 51
Číslo 3/2013

Vydává
Česká astronomická
společnost
IČO 00444537

Redakční rada
Petr Sobotka
Jan Vondrák
Pavel Suchan
Lenka Soumarová
Lumír Honzík
Radek Dřevěný
Marcel Bělík
Miloš Podařil
Vladislav Slezák

Adresa redakce
Kosmické rozhledy
Sekretariát ČAS
Astronomický ústav AV ČR
Fričova 298
251 65 Ondřejov
e-mail: cas@astro.cz

**Grafická úprava
a jazykové korektury**
redakce Astropisu

Tisk
Grafotechna Print, s r. o.,
Praha

Distribuce
Adlex systém

ISSN 0231-8156

*Samostatně neprodejná
příloha časopisu Astropis*

Alfa Centauri A a studená vrstva v její atmosféře

František Martinek

Kosmická observatoř Herschel (Herschel Space Observatory) provozovaná Evropskou kosmickou agenturou ESA objevila chladnější vrstvu v atmosféře hvězdy alfa Centauri A. Je to vůbec poprvé, co bylo něco takového pozorováno u jiné hvězdy než u Slunce. Tento objev je důležitý nejen pro pochopení aktivity Slunce, ale může rovněž pomoci při pátrání po protoplanetárních soustavách v okolí jiných hvězd.

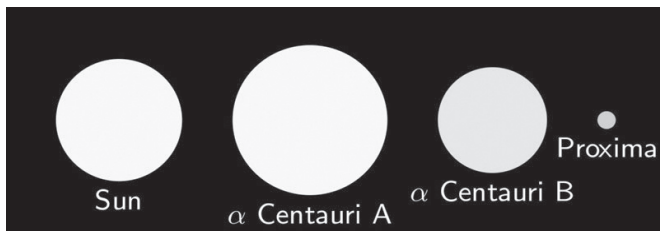
Nejblíže Slunci se nachází trojice hvězd systému alfa Centauri. Slabý červený trpaslík – Proxima Centauri – je nejblíže Zemi, od které je vzdálen 4,24 světelného roku. Dvojice hvězd alfa Centauri A a alfa Centauri B je poněkud dále, ve vzdálenosti 4,37 světelného roku. U hvězdy alfa Centauri B byl nedávno ohlášen nový objev – planeta o velikosti Země. Avšak hvězda alfa Centauri A je pro astronomy rovněž zajímavá: je téměř dvojnásobkem Slunce, pokud se týká hmotnosti, teploty, chemického složení a stáří. Představuje téměř ideální přírodní laboratoř k porovnání ostatních vlastností obou hvězd.

Jednou z velkých zvláštností našeho Slunce je, že jeho řídká vnější atmosféra – koróna – je zahřívána na teplotu několika miliónů stupňů, zatímco viditelný povrch Slunce (fotosféra) má teplotu „pouhých“ 6 000 °C. Dokonce donedávna neznámá oblast, kde je minimální teplota kolem 4 000 °C, se nachází právě mezi těmito dvěma vrstvami, ve vzdálenosti pouhých několika stovek kilometrů nad viditelným povrchem Slunce jako součást vrstvy atmosféry označované chromosféra. Obě vnější vrstvy mohou být viditelné v průběhu úplného zatmění Slunce, kdy Měsíc krátkodobě zakryje jasný sluneční disk: chromosféra je vidět jako narůžovělý až červený prstenec kolem Slunce, zatímco slabé bílé plazma září v koróně do vzdálenosti několika miliónů km. Proč mezi viditelným povrchem Slunce (fotosférou) a žhavou sluneční korónou existuje vrstva s nejnižší teplotou, je zatím předmětem hypotéz a spekulací.

Nyní při pozorování hvězdy alfa Centauri A v oboru dalekého infračerveného záření pomocí přístrojů na kosmické observatoři Herschel a na základě porovnání dat s počítačovými modely atmosfér hvězd vědci poprvé objevili obdobu chladnější vrstvy v atmosféře jiné hvězdy než Slunce. „Výzkum těchto struktur byl až doposud omezen pouze na Slunce, avšak nyní můžeme zřetelně vidět tyto znaky vrstev podobající se teplotní inverzi u hvězdy alfa Centauri A,“ říká René Liseau (Onsala Space Observatory, Švédsko), hlavní autor článku seznamujícího se závěry pozorování.

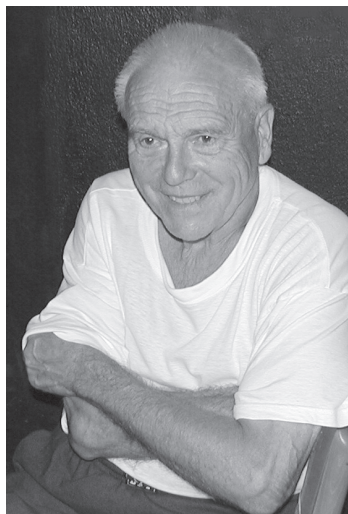
„Detailní pozorování různých druhů hvězd nám může pomoci rozluštit původ těchto vrstev a záhady celkového zahřívání hvězdných atmosfér.“

Porovnání velikosti Slunce a hvězd alfa Centauri.
© David Benbennick

Rozloučili jsme se s Dr. Ivanem Šolcem

Zbyněk Melich

V pondělí 13. 5. 2013 nás zastihla zpráva, že zemřel pan RNDr. Ivan Šolc, CSc. Ivan se narodil 20. 5. 1927 ve známé turnovské lékařské rodině. Po ukončení gymnázia studoval fyziku a astronomii na Karlově univerzitě.

Nabyté vědomosti si rád ověřoval v praxi a proto když byl ve třetím ročníku pražského studia vyzván vybudovat brusírnou krystalů pro rádiové vysílače, věnoval mnoho času novým řešením orientace a opracování těchto materiálů. V tomto oboru piezoelektriny pak ukončil studia kandidaturou. V roce 1953 se oženil s Dagmar Žižkovou, s kterou se v Tesle seznámil. Narodila se jim dcerka Hanka a po přestěhování na Malou skálu syn Petr.

Ivan po návratu z Prahy pracoval ve Výzkumném ústavu monokrystalů v Turnově. Společně s kolegy mineralogem Šmídem a chemikem Ecksteinem se podílel na vzniku turnovských Monokrystalů. Směr budování nového podniku tehdy vytvářel akademik Jan Kašpar, který navazoval na staré turnovské tradice kamenářství. V té

době vznikl nový typ krystalového monochromátoru – celosvětově uznávaný vynález – Šolcův filtr. Ivan Šolc je astronomům znám jako autor řetězových interferenčně polarizačních úzkopásmových filtrů. Při jedné z návštěv u astronoma Dr. Antonína Bečváře se doslechl o Lyotově využití krystalů k pozorování chromosféry. Z dvojlomných destiček, které měl v pražské brusírně k dispozici, sestavil řetězec, vykazující mimořádně kvalitní filtraci spektra. Tento objev rozpracoval teoreticky a zajistil prototypovou výrobu těchto filtrů, s hlavním využitím v astronomii, zejména k pozorování protuberancí a chromosféry Slunce na mnoha světových observatořích a sovětských i amerických družicích. Tyto filtry se prosadily po publikaci unikátních záběrů protuberancí a chromosféry, získaných Dr. K. Otavským v Černošicích a Dr. B. Valníčkem na AsÚ v Ondřejově. Odměnu za tento objev, 100 tis. Kč po měnové reformě v roce 1953, věnoval na budování domu pro důchodce.

Ivan v roce 1960 přešel spolu se svým novým vynálezem speciálního kolorimetru do n. p. Dioptra, kde se přístroj sériově vyráběl. Odměnu za tento patent Ivan věnoval městu Turnov – část této sumy byla použita k vybudování místní hvězdárny. Své původní zaměření na profesi piezoelektriny zaměnil za výzkumné a vývojové práce v optice. Pod jeho odborným vedením zde vzniklo pracoviště, kde po desítku let realizoval řadu svých nápadů. V Dioptrě tehdy odborně zajišťoval výrobu rozsáhlého souboru rozměrných optických dílů pro synchrotron do Serpuchova. Mimo jiné zde upřesnil teorii astigmatismu brýlových čoček a vynikly tak nové tvary brýlových skel s obchodním názvem Diosfer.

Po prověrkách v roce 1970 Ivan odešel pracovat do optické dílny, na turnovské pracoviště Astronomického ústavu Akademie věd, které pomohl v roce 1965 založit. Zde pro mezinárodní program Interkosmos rozpracoval a vedl výrobu atypické zrcadlové kovové

optiky, zobrazující v rentgenové oblasti záření. Prvé kosmické snímky v této oblasti spektra tak vznikly i díky jeho nápadům a neúnavnému hledání nových výrobních metod. Rozpracoval též teorii optimalizace tvaru bižuterních výbrusů – navržené metody využily podniky v celé oblasti Turnovska a Jablonecka, aby podstatně povýšily kvalitu výroby šatounů. Také úspěšně realizoval mnoho typů interferenčních filtrů metodami napařování soustav tenkých vrstev.

Ivan na své poslední pracoviště nezapomněl ani po odchodu do důchodu, kam musela odejít většina starších pracovníků Akademie věd po transformaci vědeckých ústavů v roce 1991. Stále sem docházel s novými nápady, které chtěl odzkoušet. Staral se o odbornou výchovu doktorandů. Účinně pomáhal při řešení projektů, a to hlavně v oblasti krystalové optiky, v oblasti, ve které celý svůj život pracoval.

Dr. Šolc řadu svých nápadů publikoval ve více než 200 odborných příspěvcích, přispěl i do několika odborných monografií. Několik článků týkajících se přístrojové optiky uveřejnil v časopise Říše hvězd. Je autorem 25 patentů. Podílel se na výuce desítky aspirantů. Protože Ivan měl renesanční šíři vědomostí, věnoval se mnoha interdisciplinárním oblastem.

Jen namátkou uvádím řešení tvaru výbrusu lustrových ověšů, navázání kapilár teploměrů, konstrukci silničních odrazek, problematiku živé a mrtvé vody při leštění, metodu datování paleolitu metodou pískovcových oblin. Ohlas v antropologii a lékařství měla jeho rovnice typové invarianty, či v umění nový způsob kresby řízeným posypem barevných prášků. Snažil se též o poznání ducha našeho kraje, Českého ráje. K tomu ho dovedly návštěvy jeho rodičů u pacientů, kam je v mládí často doprovázel. V posledních letech se věnoval sepisování útlých knížek, které mají čtenáře především inspirovat a poučit. Tak vznikla poutavá knížka vydaná turnovským nakladatelstvím RA pod názvem „Vzpomínky“, která je vyznáním jeho lásky k lidem. V ní Ivan líčí své mládí a postavy kolem sebe. Další knížka s názvem „Fyzik vypravuje“, vydaná Hvězdárnou v Úpici, představuje pohled věřícího člověka na život. Jde o mimořádně zajímavě vykreslený pohled na dění kolem nás, který se Ivanovi podařilo popsat v jednoduchém fyzikálním pojetí. Jde o knížku, která je mezi fyziky velmi kladně hodnocena. Hvězdárna v Úpici též v roce 2011 vydala knížku „Lidové hvězdářství v Podkrkonoší“, ve které kromě vyznání své lásky k astronomii shrnul řadu jednoduchých astronomických úloh. Ivan napsal rukopisy několika dalších knížek – zde se věnoval různým námětům, například lidovému léčitelství či písniím. Dlouho pracoval na rukopise „Osudy a hvězdy“, který vznikl na základě historických, krásně zpracovaných astronomických map domnělého syna K. H. Máchy. V rukopise Ivan k tisku připravil i řadu příruček z oblasti výuky astronomie. Snad bude doba příznivá a alespoň některé z těchto knížek budou vytištěny.

Ivan měl mnoho různých zájmů. Od útlého dětství se zajímal o kytičky. Jako mladík začal s amatérským vysíláním a navazovat radiotelegrafická spojení mu vždy činilo velké potěšení.

Zde využíval svých rozsáhlých znalostí v oblasti elektroniky a tak dokázal navázat spojení i s velmi jednoduchými přístroji. Ivan vždy miloval nářadový tělocvik a veletоче vytácel ještě ve svých padesáti letech. Byl po dlouhá léta cvičitel mládeže v Sokole. Ivana jste mohli spatřit, jak se koupá i v zimě v zamrzající Jizeře. K tomuto otužování přesvědčil celou řadu maloskaláků, a tak někteří si chodí v zimě zaplavat Jizeru doposud. Po celý

život se vždy snažil předávat své vědomosti mladším. Spolu se svou manželkou Dášou na Malé Skále vedl úspěšný astronomický kroužek mládeže. Na ten navázal ne méně úspěšný kroužek radioamatérský. Když mu v roce 1979 zemřela manželka Dáša, začal se intenzivněji věnovat vyučování křesťanství. Tehdy též potkal novou manželku Elišku, s kterou šťastně žil až do svého odchodu. Ivan hodně času věnoval hudbě. Hrál na klavír, varhany i trubku, nejznámější však bylo jeho působení v Podkrkonošském symfonickém orchestru, kde hrál po mnoho let na basu. Pro své toulky naší krásnou přírodou Ivan často využíval autostop – pěšky přešel pár kilometrů, aby si zamával na další auto. A protože hned vyprávěl nějakou veselou příhodu ze života, každý ho rád příště svezl znovu.

V roce 2007 Ivanovi udělil předseda Akademie věd ČR za celoživotní přínos v oboru technických věd medaili Františka Křížíka. Touto velkou poctou tak alespoň z části byla oceněna jeho mimořádně rozsáhlá vědecká a technická práce. V roce 2010 se stal čestným občanem města Turnova. V říjnu 2012 se mu dostalo posledního veřejného ocenění: Pocta hejtmána libereckého kraje významným osobnostem. Ta mu byla udělena za jeho celoživotní přínos v oblasti fyziky, matematiky a astronomie.

Ivan Šolc byl člověkem moudrým, čestným, mimořádně přátelským. Vzdáváme hold jeho vědomostem, vědeckému dílu, pílí, charakteru. Jeho um zůstane zachováno v množství vědeckých prací, článků, výzkumných úkolů. Ivan dovedl zcela nezištně pomáhat s řešením obtížných fyzikálně technických problémů. Stal se pro nás vzorem v odborné práci i v osobním životě. Pro nás kolegy bylo velkým štěstím, že jsme mohli být jeho spolupracovníky a nakonec jeho pokračovateli v oblasti realizace optiky na Turnovsku.

Ivane, ať ti na cestu na nebi svítí planetka Šolc, po tobě pojmenovaná! Čest tvé památce.

V odborné práci Dr. Ivana Šolce pokračuje nově budované optické pracoviště Ústavu fyziky plazmatu AV ČR, v.v.i., oddělení TOPTEC v Turnově.

Společnost **Zápis řádného jednání Výkonného výboru ČAS**

Jednání se konalo 10. dubna 2013 od 12:15 v Astronomickém ústavu AV ČR v Praze na Spořilově. Přítomni: Marcel Bělík, Radek Dřevěný, Lumír Honzík, Miloš Podařil, Vladislav Slezák, Petr Sobotka, Lenka Soumarová, Pavel Suchan, Jan Vondrák. Revizoři: Martin Černický, Eva Marková. Host: Petr Horálek, na bod 2 Karel Halíř, na body 9 a 10 Karel Mokřý.

• **Kontrola zápisů ze 12. 1. a 27. 2. 2013.** *Weby složek:* I. Míček prezentoval na sjezdu výsledky hodnocení webů složek obecnou formou. VV požádá I. Míčka o zaslání podrobných výsledků hodnocení. *Přijímání členů:* Noví členové ČAS dostanou v nejkratší možné době po přijetí za člena uvítací dopis předsedy ČAS, jehož součástí je obrázek členské průkazky (posílá Soumarová). Tento dopis bude sloužit jako předběžný doklad o členství do doby, než bude vyrobena řádná průkazka. *Zasedání VV:* Jednání VV 22. 3. v Brně se týkalo výhradně přípravy sjezdu a nebyl z něj pořizován zápis.

• **Vyúčtování daní vůči dotaci.** Předseda Zákrytové a astrometrické sekce Karel Halíř inicioval diskuzi o odvodu daní ze složek do ČAS a vyúčtování této daně vzhledem k dotaci. VV zopakoval, že vzhledem k dotačním pravidlům je nutné odvést daň z pro-

sincových dohod o provedení práce na účet ČAS ještě během měsíce prosince. VV rozhodl, že od roku 2013 budou moci složky ČAS zahrnovat odvod daně na účet ČAS do formuláře vyúčtování dotace do vlastních nákladů (30 % dotace).

• **Agenda a funkce nového VV.** Členové nově zvoleného Výkonného výboru si mezi sebou rozdělili agendu. Rozdělení je velmi podobné situaci po volbách VV v roce 2010, ale k určitým změnám přesto došlo (viz příloha zápisu). VV zvolil místopředsedou ČAS Pavla Suchana.

• **Rozpočet ČAS a dotace složkám.** VV rozdělil a schválil dotace jednotlivým složkám, které o ni v září minulého roku požádaly. Nebylo možné pokrýt všechny požadavky, protože o třetinu převyšují možnosti rozpočtu ČAS. Rozdělení dotace: Jihočeská pobočka 10 000 Kč, Pražská pobočka 39 000 Kč, Východočeská pobočka 4 200 Kč, Západočeská pobočka 36 000 Kč, Astronautická sekce 3 500 Kč, Sekce pro děti a mládež 7 000 Kč, Sekce proměnných hvězd a exoplanet 28 000 Kč, Sluneční sekce 1 200 Kč, Zákrytová a astrometrická sekce 12 000 Kč, Amatérská prohlídka oblohy 6 000 Kč, Astronomická společnost Most 2 870 Kč, Společnost pro meziplanetární hmotu 22 000 Kč, Valašská astronomická společnost 8 000 Kč. VV ČAS zatím i přes podanou žádost nepřidělil Historické sekci žádnou dotaci a vyčká až na konečné vyřešení situace v této složce. Případnou dotaci by řešil s touto složkou individuálně. Informaci o výši dotace zašle složkám Honzík. Smlouvy o dotaci budou složkám odeslány hospodářem ČAS až po převodu slíbené dotace z RVS na účet ČAS. VV odsouhlasil rozpočet ČAS na rok 2013. Celkový rozpočet ČAS počítá s příjmy 1,42 mil. Kč a výdaji 1,52 mil. Kč. Předpokládaný schodek rozpočtu je 100 000 Kč. Jde o výjimečnou situaci způsobenou jednorázovými náklady na sjezd a financování nového astro.cz. Schodek bude uhrazen z meziročního převodu.

• **Ceny ČAS.** Návrhy na udělení Nušlovy ceny je možno zasílat na cas@astro.cz do konce dubna, pro cenu Littera astronomica platí uzávěrka nominací ke konci května. Vondrák připomene správci ceny LA P. Bartošovi termíny pro shromáždění nominací a podání návrhů na laureáta a vyzve jej k jejich dodržení. VV odhlasoval uzávěrku nominací na Kopalovu přednášku do konce června. VV diskutoval aktualizaci statutů cen. Návrhy připraví Podařil. Slezák a Podařil poptají kalkulaci ceny pro výrobu plakety Nušlovy ceny, VV později rozhodne o výrobě 5 ks nebo 10 ks.

• **Závěry 19. sjezdu.** VV děkuje pracovníkům Hvězdárny a planetária v Brně za výbornou spolupráci při organizaci sjezdu ČAS, zejména řediteli Jiřímu Duškovi. VV děkuje Sobotkovi, Dřevěnému a dalším členům ČAS, kteří zajišťovali organizaci sjezdu. *Čestní členové:* Sobotka a Vondrák vyhotovili certifikáty pro nově zvolené čestné členy ČAS. Suchan a Marková je obdrželi přímo na sjezdu, Rušin, Zverko, Martinek je dostali poštou, Kleczkovi a Kotrčovi budou předány osobně v Ondřejově předsedou a místopředsedou. *Rezoluce:* Suchan připraví text rezoluce o světelném znečištění, kterou přijal sjezd, k rozeslání úřadům. *Usnesení:* VV diskutoval o závazcích a doporučeních sjezdu. Distribuované výpočty a internetové projekty typu Galaxy ZOO bude zprostředkovávat za VV Bělík. Usnesení o světelném znečištění bude naplňovat za VV Suchan a Odborná skupina pro temné nebe. *Usnesení o zrušení Historické sekce:* Vondrák po konzultaci s VV zaslal všem členům Historické sekce dopis vysvětlující si-

tuaci a vyzval sekci do konce května k volbě nového vedení a nápravě situace, což by mohla být jediná alternativa ke zrušení sekce. *Stanovy a zápis:* Stanovy byly zaslány na Ministerstvo vnitra k registraci, VV očekává navrácení potvrzeného originálu. Nové stanovy po ověření MV vystaví na astro.cz Sobotka. Zápis ze sjezdu je vytištěn, je potřeba notářsky ověřit podpis zapisovatele a jednoho z ověřovatelů zápisu (zajistí Sobotka). *Foto a video:* Sobotka udělal výběr z fotografií, které pořídili účastníci sjezdu a doplnil je popisky. Vzniklá fotogalerie je vystavena na astro.cz Pracovníci hvězdárny celý sjezd natočili. Video z interní části sjezdu bude uloženo v archivu ČAS, videozáznamy prezentací budou sestříhány (Horálek) a zveřejněny na youtube (Sobotka). *Složky ČAS:* Všechny složky ČAS jsou povinny řídit se novými stanovami ČAS. VV žádá všechny složky, aby nahlásily aktuální složení svých výborů. Na astro.cz zveřejní Sobotka.

- **Keplerovo muzeum.** ČAS podá žádost na Magistrátu hl. města Prahy o dotaci na provoz Keplerova muzea v roce 2014. Žádost připravil Vondrák ve spolupráci s Agenturou ProVás. Sobotka dodá přílohy: ověřený zápis ze sjezdu, ověřené stanovy, doklad o účtu v bance. Suchan dodá potvrzení o registraci z Ministerstva vnitra. VV diskutoval o zaměření, obsahu a formě Keplerova muzea. Suchan navrhuje zřízení muzejní rady o počtu 5 osob, která by se problematikou muzea pravidelně zabývala.

- **European Week of Astronomy and Space Science.** VV diskutoval o účasti zástupce ČAS na EWASS 2013, který se bude konat 8.–13. 7. ve Finsku. Každoročně ho pořádá Evropská astronomická společnost. VV uvažuje o vyslání zástupce – navrhnout Sobotka. Vše záleží na finančním zajištění účasti. Částečně by hradila ČAS.

- **Astro.cz.** Schůzka zástupců firmy Webconsult se zástupcem VV Sobotkou a šéfredaktorem astro.cz Horálkem proběhla 15. března na hvězdárně v Pardubicích. Cílem schůzky bylo vysvětlit firmě cíle modernizace astro.cz a konkrétní změny, jak toho dosáhnout. Firma následně upřesnila odhad své práce a cenu zakázky na 120 000 Kč, částka bude rozdělena do dvou let. K další schůzce Sobotka x zástupce firmy H. Olchava, dojde ve Valašském Meziříčí 20. dubna. Mokřý oznámil VV, že z osobních důvodů končí ve své funkci na astro.cz. VV velmi děkuje za 12 let usilovné práce, kterou Mokřý astro.cz věnoval. Mokřý dodá VV rozpis úkolů, kterých se vzdává, a které bude v omezené míře dělat i nadále po zprovoznění nového redakčního systému od firmy Webconsult.

- **ČAS na Wikipedii.** Mokřý upozornil na neaktuální informace na Wikipedii týkající se ČAS, světelného znečištění a Astronomické olympiády. VV diskutoval o aktualizaci obsahu. Suchan doplní téma světelné znečištění, Sobotka ČAS a Kožuško AO. VV si je vědom, že Wikipedie je otevřená encyklopedie, kterou může kdokoli změnit a VV nemůže ručit za to, jaké informace o ČAS tam jsou zveřejněny.

- **Jednací a organizační řád ČAS.** VV připravuje na základě změny stanov ČAS i změnu JOŘ. Zpracováním první verze pověřen Podařil, o JOŘ bude VV diskutovat v mailové konferenci. VV diskutoval úpravu některých částí JOŘ, bude obsahovat i stanovení limitu pro nakládání s majetkem dle usnesení sjezdu. Pravidla o nakládání a evidenci majetku složek ČAS vytvoří pracovní skupina Dřevěný, Podařil, Černický. Nový JOŘ bude schválen nejspíše na příštím jednání VV.

• **Účetnictví ČAS.** Účetní ČAS Horbasová se přes svůj slib jednání VV neúčastnila. Jen předala účetní doklady ČAS za rok 2012 a vytištěnou sestavu z účetnictví, kterou dokončila. VV rozhodl o doplacení slíbené odměny účetní teprve v případě, že byla splněna všechna práce vyplývající ze smlouvy. Zkontroluje Sobotka. VV rozhodl, že s účetní v roce 2013 již spolupracovat nebude (účetní oznámí Vondrák). Černický doporučil jinou účetní a domluví s ní schůzku.

• **Různé.** *Noc vědců:* VV vyzývá další subjekty, které by se chtěly účastnit Evropské noci vědců, aby se ozvaly ČAS. Výzvu sepíše pro astro.cz Slezák až bude známo datum konání Noci vědců 2013. *Zápis:* VV diskutoval o podnětu M. Šulce, že chybí zápis ze setkání složek 12. ledna 2013. VV konstatoval, že tvorba zápisů z těchto setkání v minulosti neprobíhala, teprve v letech 2011 a 2012 byl průběh setkání zapsán. V roce 2013 setkání opět nikdo nezapsal, existují jen dotazy pro účetní, které sepisoval P. Scheirich a program setkání. VV rozhodl, že bude do budoucna pořizovat zápisy ze všech setkání složek. *Revizní komise:* VV diskutoval o podnětu M. Šulce, aby Revizní komise vypracovala svůj jednací řád a definici úkolů. VV rozhodl, že upřesnění práv a povinností Revizní komise bude součástí JOŘ. *Grant:* Suchan informoval, že Odborná skupina pro temné nebe realizovala podání grantu na 60 000 Kč u Českého svazu ochránců přírody. *Přednáška:* Suchan informoval, že 30. dubna se uskuteční v budově Akademie věd v Praze, Národní 3, jedinečná přednáška českého astronoma žijícího v USA Zdeňka Sekaniny s názvem „Bezhlavé divy a jiné kometární zmetky“. Spolupřádá ČAS, organizačně zajišťuje Suchan, více na astro.cz.

• **Přijetí nových členů.** VV přijal do ČAS tyto nové členy: Ladislav Houška (Západočeská pobočka), Jaroslav Maxa (Sluneční sekce), Jakub Svatuška (Astronomická společnost Most).

Termín příští schůze VV ČAS je středa 19. června 2013 od 12:30 v Astronomickém ústavu AV ČR v Praze na Spořilově.

Zapsal Sobotka, zápis schválil VV elektronickým hlasováním.

Zápis řádného jednání Výkonného výboru ČAS

Jednání se konalo 19. června 2013 od 12:30 v Geofyzikálním ústavu AV ČR v Praze na Spořilově. Přítomni: Marcel Bělík, Radek Dřevěný, Lumír Honzík, Miloš Podařil, Petr Sobotka, Lenka Soumarová, Jan Vondrák, na část Vladislav Slezák (body 1 až 5). Omluven: Pavel Suchan. Revizoři: Martin Černický, Eva Marková, na část Jan Kožuško (body 1 až 5). Hosté: Eliška Anna Kubičková, Vladimír Novotný, Petr Zamarovský (všichni na body 4 a 5).

• **Kontrola zápisu z 10. 4. 2013.** Úkoly, které trvají: *Weby složek:* VV požádá I. Míčka o zaslání podrobných výsledků hodnocení. *Ceny ČAS:* Slezák a Podařil poptají kalkulaci ceny pro výrobu plaket Nušlovky ceny, VV později rozhodne o výrobě 5 ks nebo 10 ks. *Wikipedie:* Suchan doplní téma světelné znečištění, Kožuško AO.

• **Jednací a organizační řád ČAS.** VV projednal a elektronickým hlasováním schválil nový Řád. Platí od 17. 6., dostupný je na <http://www.astro.cz/cas/jednaci-a-organizacni-rad/>. VV děkuje M. Podařilovi za vypracování první verze a M. Šulcovi za konzultace.

- **Členská databáze ČAS.** Sobotka připravil pro VV přehled přístupových práv všech uživatelů, kteří mají přístup do členské databáze a seznam údajů, které ČAS o svých členech shromažďuje. VV rozhodl, že po incidentu Historické sekce si složky nadále nebudou moci přidávat hostující členy samy, vždy o to musí požádat L. Soumarovou. VV rozhodl o zvýšení bezpečnosti členské databáze: k editaci údajů kmenových členů budou mít složky přístup na základě jmenného účtu, nikoli účtu pro celou složku; přístup k seznamu členů bude na základě vygenerovaného hesla a nikoli členské průkazky; VV se bude informovat o možnosti nákupu zabezpečeného přístupu „https“ pro doménu astro.cz. Sobotka informoval, že Jihočeská pobočka ČAS by potřebovala úpravy v databázi. VV zve předsedu pobočky na příští jednání VV.
- **Noc vědců.** Slezák informoval o organizaci letošní Noci vědců. Ta proběhne 27. září. ČAS získala dotaci na akci o třetinu menší, než v minulém roce. VV schválil rozpočet a vyšší přerozdělení dotace pro jednotlivé subjekty ČAS. Také v roce 2013 bude na každém stanovišti jako odměna pro výherce k dispozici astronomický dalekohled.
- **Zneužití členské databáze Historickou sekcí.** Dne 2. 5. 2013 upozornil autor členské databáze ČAS Luboš Brát, že došlo k neoprávněnému použití členské databáze Historickou sekcí (HS). Dne 23. dubna 2013 si přidala HS jako hostující členy stovky členů ČAS. Podle důkazů poskytnutých L. Brátem, J. Štrobem a K. Mokřým (správci astro.cz), neprovedl přidání žádný hacker, ale autorizovaný funkcionář HS. K manipulaci s databází se ve svém dopise z 3. května 2013 přiznal člen vedení HS Jakub Šolc, dle svých slov se chtěl dostat k osobním údajům těchto členů. VV dále obdržel stížnost od deseti členů ČAS ze dne 15. 5. na tento postup J. Šolce, neboť členové byli přidáni do HS, aniž by projevili zájem v této složce být. Revizní komise sdělila, že tuto stížnost považuje za oprávněnou a vyzývá VV, aby učinil patřičné kroky. VV vyslechl k tomuto případu vyjádření J. Šolce, které přednesli přítomní členové výboru HS a neshledal v něm žádné argumenty ospravedlňující jeho jednání. Výkoný výbor ČAS proto využil pravomoci dané stanovami ČAS §12/2 a jednomyslně Jakuba Šolce k datu 19. června 2013 vyloučil z řad členů ČAS. Výkoný výbor žádá J. Šolce o omluvu všem členům ČAS, kterých se týkalo neoprávněné nakládání s členskou databází a o písemné prohlášení, že neoprávněně získané osobní údaje smazal.
- **Doporučení 19. sjezdu ČAS na zrušení Historické sekce.** VV vyslechl místopředsedy Historické sekce Elišku Annu Kubičkovou, Vladimíra Novotného a Petra Zamarovského. Ti nejprve omluvili nepřítomnost předsedkyně A. Šolcové a hospodáře J. Šolce. Zástupci HS si uvědomují závažnost situace, přednesli VV své názory a navrhli svolání plenární schůze HS na základě nového Jednacího a organizačního řádu. VV s návrhem souhlasí a vyzývá podle čl. 17, odst. 4 HS k uspořádání plenární schůze za účasti zástupců VV a Revizní komise, která musí proběhnout do dvou měsíců.
- **Účetnictví ČAS.** VV ukončil spolupráci s účetní Horbasovou pro naprosto neuspokojivou práci a neodevzdání zpracovaného účetnictví za rok 2012. VV přijal novou účetní Danu Kopicovou. V průběhu roku 2013 dojde k celé řadě změn v účetní směrnici ČAS, v organizaci předávání dokladů atd. Složky ČAS budou o všem průběžně informovány mailovou konferencí. Originály účetních dokladů budou složky nově zasílat přímo účetní čtvrtletně, peněžní deníky elektronicky účetní a tajemníkovi. VV na do-

poručení účetní zřídí u jedné banky účty pro všechny pobočky a sekce ČAS – bude to vyžadovat, aby se postupně zástupci všech složek dostavili do banky. V důsledku změn v účetnictví se bude také upravovat kalendář povinností složek.

- **Astro.cz.** Sobotka informoval, že firma Webconsult dokončila své předchozí zakázky a již se naplno věnuje novému astro.cz. Sobotka zřídí na novém astro.cz přístup všem spolupracovníkům, aby bylo možné začít budovat obsah nových stránek. Sobotka informoval, že 25. června dojde k výpadku některých webů pod doménou astro.cz z důvodu odstávky el. proudu v Ondřejově. Také došlo k závadě na serveru Atlas, který dříve využívala ČAS. Protože jsou zakoupeny servery nové, nebude provedena žádná oprava, některá nezalohovaná data z harddisku se pokusí obnovit J. Štrobl.

- **Ceny ČAS.** VV na základě doporučení komise rozhodl o udělení Nušlovky ceny za rok 2013. Laureáta informuje Vondrák, jméno bude zveřejněno v tiskové zprávě před předáním ceny. VV změnil statut Kopalovy přednášky – určil pevný termín, do kterého lze zasílat nominace na 30. června daného roku.

- **Game4planet.** ČAS převzala spolu s Českou kosmickou kanceláří odbornou záštitu nad vznikem tohoto centra, viz. zápis z VV 4. 4. 2012.

- **Keplerovo muzeum.** Vondrák jménem ČAS podal žádost o dotaci Magistrátu hl. města Prahy pro Keplerovo muzeum na rok 2014 ve výši 350 000 Kč.

- **Různé.** *Astronomická olympiáda:* J. Kožuško představil astronomickou olympiádu na semináři „Astronomické vzdělávání na základních a středních školách v 21. století“, který se konal v Ružomberoku. VV děkuje. VV odsouhlasil personální změny v komisích AO, v kategorii GH bude nově působit Tomáš Franc, v kategorii EF Radek Kříček. *Oblasti tmavé oblohy:* Ve Vimperku proběhlo první jednání o vzniku Šumavské oblasti tmavé oblohy za účasti zástupců VV ČAS, Skupiny pro temné nebe ČAS, Západočeské pobočky ČAS a H+P Plzeň. Rovněž v Manětíně se uskutečnilo s místní samosprávou úvodní jednání o vzniku podobné oblasti v okolí Manětína, které iniciovala Západočeská pobočka ČAS spolu s H+P Plzeň. *Česká hlava:* VV byl požádán o návrhy astronomů, kteří by mohli obdržet ceny udělované nadací Česká hlava. Uzávěrka je 30. 6., na jednání VV žádné návrhy nepadly.

- **Přijetí nových členů.** VV přijal do ČAS tyto nové členy: Svatopluk Civiš (Pražská pobočka), Ullrich Dittler (Sekce proměnných hvězd a exoplanet), Martin Ferus (Pražská pobočka), Adam Růžička (Pražská pobočka).

Termín příští schůze VV ČAS je středa 4. září 2013 od 12:30 v Astronomickém ústavu AV ČR v Praze na Spořilově.

Zapsal Sobotka, zápis schválil VV elektronickým hlasováním.

Akce | Seminář Temná hmota a temná energie

Kosmologická sekce ČAS oslaví letos na podzim 25. výročí své existence. Nejdříve fungovala jako odborná skupina, od října 1993 pak jako odborná sekce ČAS. Při této příležitosti uspořádá v pátek 4. října 2013 veřejný seminář „Temná hmota a temná energie“ věnovaný 80. výročí objevu temné hmoty a 15. výročí objevu temné energie. Seminář se bude konat od 15 hodin v Modré posluchárně Matematického ústavu AV ČR v Žitné 25 (přízemí zadní budovy), Praha 1. Srdečně zveme všechny zájemce.

Program:

15:00–15:30 prof. RNDr. Michal Křížek, DrSc.: Před 80 lety Fritz Zwicky objevil temnou hmotu

15:30–16:15 prof. RNDr. Jan Palouš, DrSc.: Rotační křivky a kupy galaxií

16:15–16:30 přestávka

16:30–17:15 doc. RNDr. Attila Meszáros, DrSc.: Standardní kosmologický model

17:15–18:00 RNDr. Michael Prouza, Ph.D.: Temná energie a její alternativy v současné kosmologii

Hvězdárna Karlovy Vary

V rámci projektu „Astronomie a přírodní vědy interaktivní formou na školách Karlovarského kraje“, podpořeného z operačního programu „Vzdělávání pro konkurenceschopnost“ v rámci globálního grantu „Zvyšování kvality ve vzdělávání v Karlovarském kraji II“ bude realizována řada populárně naučných přednášek, odborných školení i seminářů. Bližší informace na www.astropatrola.cz.

Hvězdárna Valašské Meziříčí

13. až 15. září: Workshop: *Experimentem k poznání a spolupráci* – k aktivitě projektu Brána do vesmíru (určeno především studentům a zájemcům o astronomii a praktickou činnost).

20. až 22. září: Vzdělávací workshop: *Slunce a jeho pozorování II* – pozorování Slunce, kalibrace a zpracování digitálních snímků včetně jejich interpretace v rámci projektu Se Sluncem společně.

21. září: *Podzimní putování Valašskem* – turistický pochod pořádaný ve spolupráci s KČT Valašské Meziříčí a s Valašskou astronomickou společností – určeno milovníkům astronomie a turistiky; start a cíl na Hvězdárně Valašské Meziříčí.

4. až 6. října: *1. česko-slovenské setkání pozorovatelů Slunce* – seminář v rámci projektu Se Sluncem společně; cílem je obnovení tradice společných setkání pozorovatelů Slunce z obou stran hranice.

Podrobnější informace na <http://www.astrovm.cz>, <http://www.branadovesmiru.eu> a <http://www.pozorovanislunce.eu>.

Dny vědy a techniky v Plzni

Západočeská pobočka ČAS Vás zve ve dnech 13. a 14. září 2013 na Dny vědy a techniky v Plzni, tentokrát s podnázvem „Teorie velkého třesku není jen seriál“. Akci již tradičně pořádá ZČU a stánek pobočky naleznete před Západočeským muzeem společně se stánky HaP Plzeň, Hvězdárny v Rokycanech a Oddělením fyziky KMT ZČU. Více informací na <http://zpcas.cz>.

**NOC
VĚD
CŮ**

Noc vědců

Uskuteční se v pátek 27. září na desítkách astronomických míst v ČR. Podrobný aktualizovaný program najdete na www.astro.cz/akce/noc_vedcu/2013/.